

УДК 1(091)

СОБОЛЕВСЬКИЙ Ярослав – доктор філософських наук, доцент, доцент кафедри історії філософії філософського факультету, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 60, вул. Володимирська, м. Київ, Україна, індекс 01033 (yasobolevsky@knu.ua)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8251-2744>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4700.46.11>

Бібліографічний опис статті: **Соболєвський, Я.** (2023). Філософія свободи та права в поглядах пуританського мислителя Нової Англії Натаніеля Варда. *Людинознавчі студії: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філософія»*, № 46, 175–185, doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4700.46.11>

ФІЛОСОФІЯ СВОБОДИ ТА ПРАВА В ПОГЛЯДАХ ПУРИТАНСЬКОГО МИСЛИТЕЛЯ НОВОЇ АНГЛІЇ НАТАНІЕЛЯ ВАРДА

Анотація. *Мета статті* полягає у здійсненні історико-філософського дослідження інтелектуального спадку пуританського мислителя Нової Англії Натаніеля Варда, розкрити особливості та специфіку розуміння американським філософом проблем свободи та права. **Методологія.** *Засобом досягнення поставленої мети є історико-філософська реконструкція, за допомогою якої здійснюється реконструкція основних філософських поглядів мислителя. Вона у свою чергу уможливується використанням як загальнонаукових методів, так і спеціальних, як наприклад, герменевтичний метод, який дозволяє розкрити суть та значення текстів американського мислителя, а також, звернення до «інтелектуальної історії».* **Наукова новизна.** *У статті обґрунтовується ідея, що Натаніель Вард, пуританський мислитель Нової Англії, не зважаючи на те, що він сам себе не ідентифікував як філософ, він зробив вагомий внесок в історію ранньої Американської філософії. Користуючись методологічною настановою Р. Рорті про «інтелектуальну історію», стає можливим новий і актуальний погляд на спадок цього мислителя крізь призму сучасного*

розуміння філософії та філософської рефлексії. Новий підхід до вивчення текстів мислителя відкриває нові сенси, під іншим кутом демонструє глибокий та фундаментальний аналіз філософських проблем концепцій свободи та прав людини. В епоху американського пуританізму з його характерними рисами: ригоризм, теократія, абсолютизація обітниць, він намагається на перший план вивести ідеї свободи та права людини. **Висновки.** Аналіз інтелектуального спадку пуританського мислителя Нової Англії Натаніеля Варда дозволяє краще зрозуміти витоки американського лібералізму та примату закону, що у свою чергу доповнює загальну картину доби американського пуританізму та історії ранньої американської філософської думки.

Ключові слова: історія американської філософії, рання американська філософія, філософія пуританізму, Натаніель Вард, свобода, право, християнство.

SOBOLIEVSKYI Yaroslav – Doctor of Philosophical Sciences, Associate Professor at the Department of History of Philosophy, Taras Shevchenko National University of Kyiv, 60, Volodymyrska str., Kyiv, Ukraine, postal code 01033 (yasobolevsky@knu.ua)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8251-2744>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4700.46.11>

To cite this article: Sobolievskiy, Ya. (2023). Filosofii svobody ta prava v pohliadakh purytanskoho myslytelia Novoi Anhlii Natanielia Varda [The philosophy of freedom and law in the views of New England puritan thinker Nathaniel Ward]. *Liudynoznavchi studii: zbirnyk naukovykh prats Drohobyt'skoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriya "Filosofii" – Human Studies. Series of "Philosophy": a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University*, № 46, 175–185, doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4700.46.11>

THE PHILOSOPHY OF FREEDOM AND LAW IN THE VIEWS OF NEW ENGLAND PURITAN THINKER NATHANIEL WARD

Summary. The purpose of the article. The article aims to carry out a historical and philosophical study of the intellectual heritage of the New England Puritan thinker Nathaniel Ward, to reveal the features and specifics of the American philosopher's understanding

*of the problems of freedom and law. **Methodological principles.** The means of achieving the set goals is the historical and philosophical reconstruction, with the help of which the reconstruction of the main philosophical views of the thinker is carried out. The author uses both general scientific methods and special ones, such as the hermeneutical method, which allows the revealing of the essence and meaning of the texts of the American thinker, as well as an appeal to «intellectual history». **Scientific novelty.** The article substantiates the idea that Nathaniel Ward, a New England Puritan thinker, despite the fact that he did not identify himself as a philosopher, made a significant contribution to the history of early American philosophy. Using the methodological approach of R. Rorty about “intellectual history”, a new and relevant view of the legacy of this thinker through the prism of the modern understanding of philosophy and philosophical reflection becomes possible. A new approach to the study of the texts of the thinker opens up new meanings, on the other hand, demonstrates a deep and fundamental analysis of the philosophical problems of the concepts of freedom and human rights. In the era of American Puritanism, with its characteristic features of rigorism, theocracy, and absolutization of vows, he tries to bring the ideas of freedom and human rights to the fore. **Conclusions.** An analysis of the intellectual heritage of the New England Puritan thinker Nathaniel Ward allows us to better understand the origins of American liberalism and the primacy of the law, which in turn complements the overall picture of the era of American Puritanism in America and the history of early American philosophical thought.*

Key words: *history of American philosophy, early American philosophy, philosophy of Puritanism, Nathaniel Ward, freedom, law, Christianity.*

Постановка проблеми. Дослідження ранньої американської філософії актуалізуються на тлі тенденції посилення інтересу дослідників до проблем національних філософій. У ХХ ст. у Сполучених Штатах Америки на честь 200-літнього ювілею країни виникає необхідність у переосмисленні національного спадку як матеріальної, так і духовної культури. Було засновано як незалежні дослідницькі центри, такі як Інститут ранньої американської історії та культури Омохундро (*The Omohundro Institute of Early American History and Culture*), заснований

у 1943 у Вільямсбурзі, штат Вірджинія. Так і некомерційні товариства, на кшталт Товариства Вінтропа (*The Winthrop Society*), яке займається історичними та генеалогічними дослідженнями. У ХХ ст. з'являються унікальні дослідження з історії ранньої американської філософії, варто згадати відомого Герберта Шнайдера (*Herbert Wallace Schneider*, 1892–1984 pp.) і його дослідження «Історія американської філософії» (*"A History of American Philosophy"*, 1946 p.), «Пуританський розум» (*"The Puritan Mind"*, 1930 p.), або іншого видатного дослідника Джозефа Блау (*Joseph L. Blau*, 1909–1986 pp.), автора книги «Люди та рух в американській філософії» (*"Men and Movement in American Philosophy"*, 1952 p.). Вагомий внесок у дослідження історії ранньої американської філософії зробив професор Гарвардського університету Перрі Міллер (*Perry Gilbert Eddy Miller*, 1905–1963 pp.), його авторству належать, «Розум Нової Англії: Сімнадцяте століття» (*"The New England Mind: The Seventeenth Century"*, 1939 p.), «Розум Нової Англії: Від колонії до провінції» (*"The New England Mind: From Colony to Province"*, 1953 p.), «Релігія та свобода думки» (*"Religion and Freedom of Thought"* 1954 p.) тощо. Видатними мислителями доби американського пуританізму дослідники вважають провідних релігійних та суспільно-політичних діячів Нової Англії XVII ст., таких як Джон Вінтроп (*John Winthrop*, 1588–1649 pp.), Роджер Вільямс (*Roger Williams*, 1603–1683 pp.), Вільям Пенн (*William Penn*, 1644–1718 pp.) та багато інших. Вони шукали знання про «істинне християнство», відповіді на питання історії, природи людини, її призначення та ін. Одним з таких мислителів був Натаніел Вард (*Nathaniel Ward*, 1578–1652 pp.).

Мета статті полягає у здійсненні історико-філософського дослідження основних філософських ідей американського мислителя доби пуританізму – Н. Варда.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед пуританських мислителів Нової Англії, не зважаючи на свій унікальний внесок в історію американської держави, тривалий час постать Н. Варда лишалася поза увагою дослідників. У 1930 році в книзі історика Самуеля Морісона (*Samuel Eliot Morison*, 1887–1976 pp.) «Засновники колонії в затоці» (*"Builders of the bay colony"*, 1930 p.) окрема глава присвячена життю

та діяльності видатного мешканця Массачусетської колонії. В сьомій глав «Натаніель Вард, законодавець та дотепник» автор підкреслює унікальність постаті пуританського мислителя, яка полягала у тому, що в ньому одночасно поєднувалися і проникливий розум, який допомагав писати закони, і чудове почуття гумору, яке проявлялося в дотепній та влучній сатирі. Він писав: «Проте, з покоління пуританських засновників мені хочеться виокремити одного дотепника: Натаніеля Варда, “простого шевця з Агавами”. Він був не шевцем – це був лише один із його жартів, а священиком Іпсвіча та законодавцем, який склав “Звід свобод”, наш перший Білль про права. Він належав до більш старого покоління, ніж Томас Шепард, закінчивши Еммануель за два роки до народження Шепарда, він пізно захопився релігією, а тим часом увібрав у себе так багато веселої Англії, що в нього залишилося достатньо дотепності для Массачусетської затоки» (Morison, 1930, p. 218). Одним з перших хто опублікував дисертаційне дослідження, присвячене Н. Варду, був французький дослідник Жан Беранже (Jean Béranger), його монографія називається «Натаніель Вард (1578–1652)» (“*Nathaniel Ward (ca. 1578–1652)*”, 1969 p.) (Béranger, 1969). У своїй дисертації дослідник аналізує життя та твори пуританського мислителя, звертаючи особливу увагу на авторський стиль та глибинний зміст. Окремі положення філософії та права Н. Варда а також його біографію досліджували Алан Геймерт (Alan Heimert), Ендрю Делбанко (Andrew Delbanco), Гаррісон Т. Месерол (Harrison T. Meserole), Луїза А. Брін (Louise A. Breen), Джонатан Воррен Паган (Jonathan Warren Pagan) та ін.

Основний матеріал. У 1634 році Н. Вард емігрував до Массачусетської затоки і став пастором в Агавами (Іпсвіч). Достеменно не відомо, чи вважав себе Н. Вард філософом, втім, він багато міркував над філософськими проблемами, доказом чого є його книги, які містять передові ідеї свого часу. А сама постать Н. Варда визнається дослідниками вкрай унікальною. Так, наприклад, С. Морісон в своїй книзі пише: «Він був видатною постаттю в особливий період нашої історії, який отримав набагато менше уваги, ніж заслуговує – це юридичний етап. Він розділяв боротьбу демократії проти теократії, боротьбу за забезпечення для народу Массачусетса верховенства права, а не

людей, втім, в певному сенсі він очолював їх, будучи міністром» (Morison, 1930, p. 219).

Для того, щоб уможливити дослідження філософських ідей пуританського мислителя необхідно визначити підходи до застосування історико-філософської реконструкції. Якщо використовувати раціональну історико-філософську реконструкцію, то акцент дослідження буде зроблено на філософських ідеях мислителя з урахуванням сучасних надбань філософських наук. За таких умов на перший план проявляться суспільно-політичні ідеї, які складатимуть основу політичної філософії пуританського мислителя. Якщо застосувати історико-філософську реконструкцію діахронічно, то предмет філософії стає релевантним, а крізь призму розуміння специфіки філософського знання XVII ст. в полі зору дослідника з'являються цілком нові сенси. Як зазначає Ричард Рорті (*Richard McKay Rorty*, 1931–2007 pp.) в своїй статті «Історіографія філософії: чотири жанри» (*“The Historiography of Philosophy: Four Genres”*, 1984 p.): «Я хотів би включити в “інтелектуальну історію” книги про всіх тих надзвичайно впливових людей, які не входять до канону великих померлих філософів, але яких часто називають “філософами” або тому, що вони займали кафедру, описану таким чином, або через відсутність будь-яка найкраща... Це люди, які насправді виконували роботу, яку, як заведено вважати, мають робити філософи: просували соціальні реформи, постачали новими словниками для моральних роздумів, спрямовували курс наукових та літературних дисциплін у нові русла» (Rorty, 1984, p. 69). У сукупності такі підходи до аналізу життя та філософської творчості Н. Варда дозволяють здійснювати історико-філософську реконструкцію філософських ідей пуританського мислителя, не зважаючи на те, чи входить він до «канону філософів».

Для того, щоб зрозуміти суть пуританської філософії необхідно звернути увагу на основні проблеми, з якими стикалися мислителі у власних філософських розвідках. Це проблеми свободи віросповідання, права людини, мети земного існування, толерантності та ксенофобії, законів Слова та Благодаті, то багато інших. Серед перших пуритан, які прибули до берегів Нової Англії були переважно освічені люди, які мали вищу освіту, знали стародавні філософські течії та античну літературу.

Американський мислитель Н. Вард вивчав право і закінчив коледж Еммануеля Кембриджського університету у 1603 році (Tyler, 1897, p. 228). Його авторству належать такі праці: «Звід свобод» (“*The Massachusetts Body of Liberties*” 1641 p.), «Простий швець з Агавама в Америці» (“*The Simple Cobbler of Aggawam in America*”, 1647 p.). «Мабуть, жоден інший англієць, який приїхав до Америки в ті дні, не приніс із собою більше зрілості, породженої не лише часом та навчанням, а й визначними ранніми зв’язками, довгими подорожами чужими землями та різноманітним професійним досвідом будинку» (Tyler, 1897, p. 228).

Його робота «Звід свобод» (1641 p.) вважається дослідниками першим звітом законів Массачусетської колонії. У ній він визначав свободу в термінах, які були передовими на той час, встановлюючи кодекс фундаментальних принципів, заснований на Великій хартії вольностей і Старому Завіті. Втім, Н. Вард вірив у теократію, а не в демократію, і така позиція була характерна американським пуританам XVII ст. Незважаючи на те, що Н. Вард критикує тиранію та рабство, він, зрештою, залишає йому місце в колонії, виправдовуючи його самими причинами поневолення. Втім, ця критика була досить сміливим кроком до остаточного заперечення рабства в Массачусетсі у 1780 році. «Ніколи серед нас не буде ніякого рабства, кріпацтва чи полону, тільки якщо це не законні полонені...» (The colonial laws of Massachusetts, 1889, p. 52). Закон, на думку, Н. Варда один для всіх, незалежно від походження людини: «Кожна особа в межах цієї юрисдикції, незалежно від того, мешканець чи іноземець, користуватиметься тим самим правосуддям і законом» (The colonial laws of Massachusetts, 1889, p. 32). У наступному пункті американський мислитель, чи не вперше у історії Америки, виступає на захист прав не лише людини, але й тварини. У той час як європейськими філософами тварини часто-густо розумілися як механізми, які лише здатні сигналізувати про певні подразники, Н. Вард замислився про права братів менших: «Жодна людина не повинна виявляти Тиранію і Жорстокість по відношенню до будь-якої істоти, яка слугує людині у господарстві» (The colonial laws of Massachusetts, 1889, p. 52).

У своїй статті «Кодифікація закону в колоніальному штаті Массачусетс: дослідження з порівняльного правознавства»

(“*Codification of the Law in Colonial Massachusetts: A Study in Comparative Law*”, 1954 р.) Джордж Гаскінс (*George Lee Haskins*, 1915–1991 pp.) так описує внесок пуританського мислителя: «Ця збірка, відома як “Звід свобод”, була не так зведенням законів, скільки свого роду конституцією сучасного штату. Сто положень не мали точного порядку і стосувалися таких питань, як стосунки між церквою та державою, принципи міського управління та вимоги справедливої процедури у судовому розгляді. Лише в окремих випадках, жоден із раніше прийнятих конкретних законів не був включений, і можна справедливо сказати, що “Звід свобод”, взятий в цілому, утворює свого роду Білль про права, який згодом став звичною рисою американських конституцій» (Haskins, 1954, p. 8).

Як зазначає С. Морісон: «“Звід свобод” все ще містить багато “Мойсея”, втім, акценти було розставлено, з огляду на місцеві умови та так звану загальну мораль, ідею застосування санкцій і санітарних постанов стародавніх євреїв до Массачусетсу. Відправною точкою Варда є не Біблія, а загальне право. Преамбула ж до “Зводу свобод” ставить його в один ряд із “Петицією про право” та “Знаряддям управління”, а не з Кодексом Коттона» (Morison, 1930, p. 230). Таким чином, «Звід свобод» Н. Варда для Америки XVII ст., в певному сенсі, є настільки ж важливим документом, що і Конституція для XVIII ст.

В іншій книзі «Простий швець з Агавама в Америці» американський філософ доводить свою обізнаність середньовічною філософією, згадуючи видатного Аврелія Августина: «П’ять стародавніх отців переконали його, одним із яких був Августин, який деякий час наполягав на поблажливості; але після наради з іншими розсудливими єпископами змінив своє судження, що очевидно з трьох його послань до Марцелліна, Доната та Боніфація» (Ward, 1937, p. 14). Дослідники Вільям Трент (*William Peterfield Trent*, 1862–1939 pp.) і Бенджамін Веллс (*Benjamin Willis Wells*, 1856–1923 pp.) вважають, що ця невелика книга мала великий вплив завдяки своїй оригінальності та похмурому гумору, вони вважають цю книгу «ймовірно, найкращім літературним маніфестом» в колоніальній Америці. «“Простий швець” – невелика книга, яке легко читати, і, незважаючи на свою гіркоту та нетерпимість, вона настільки сповнена химерної

оригінальності, похмурого гумору та сили, що це, мабуть, найцікавіший літературний твір, з яким нам доводиться мати справу» (Trent & Wells, 1901. p. 251). Разом з тим, в тексті прослідковуються моменти, які вказують на божественну природу влади та свободи. В одному з пасажів американський мислитель зазначає: «Моральні закони, королівські прерогативи, народні свободи створені чи дані не людьми, а богами: людина має лише вимірювати їх Божим правилом; Проголошується чи піддається трибуналу на розсуд одного чи кількох людей, але безпосередньо санкціонується Верховною Радою» (Ward, 1937). Ця праця Н. Варда є серйозним, але у той час і дотепним документом, що містить аргументи проти віротерпимості, свавілля та модних тенденцій. Як і більшість текстів цього періоду, книга була написана в Америці, втім, опублікована була в Лондоні, в той час, коли при владі були пресвітеріани. Н. Вард, як не дивно, і не зважаючи на свою маніфестацію ідеалу свободи, був проти релігійної свободи. «Він бажав релігійної єдності, встановленої законом, із стародавньою англійською конституцією короля, лордів і громад. Він був засмучений, коли побачив, що уми багатьох благочестивих людей “отруїли” жалом Диявола. “Poly-piety”, як він називає толерантність, “є найбільшою нечестивістю у світі”. Він знає, про що говорить, оскільки жив у голландському місті, “де папіст проповідував в одній церкві, лютеранин – в іншій, кальвініст на третій... релігія того місця була строкатою та мізерною, їхні прихильності – леопардовими”... Він віддає перевагу такому співтовариству, як Массачусетс, де “всі фамілісти, антиноміани, анабаптисти та інші ентузіасти” матимуть вільну свободу триматися подалі від нас, а ті, хто прийде, зникнуть якомога швидше» (Morison, 1930, p. 238). Втім, навіть в таких різких словах американського мислителя, завдяки використанню іронії, залишається місце для тлумачень. Не зважаючи на те, що він не визнає свободи віросповідання, він не заперечує наявність цього явища, баб більше, здатний уявити умови співіснування людей різних релігій, що, по своєму, залишає місце свободі.

Висновки. В історії ранньої американської філософії була ціла плеяда унікальних мислителів, які, інколи не називаючи себе «філософами», своїми думками та діями цілком справедливо відповідали цьому званню. Серед пуританських

мислителів Нової Англії своїм важливим внеском у історію філософської та політичної думки Америки запам'ятовся автор «Зводу свобод» (1641 р.), та книгою «Простий швець з Агавама в Америці» (1647 р.) мислитель Н. Вард. Він запропонував унікальний звід правил та свобод, серед яких свобода обирати владу, свобода праці та інші. В його поглядах була присутня критика рабовласництва, ідея неприйнятності жорстокого поводження з тваринами, а також ідея божественного походження влади і примат закону. В епоху американського пуританізму він намагається акцентувати увагу на ідеї свободи та права людини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Béranger J. Nathaniel Ward (ca. 1578-1652). Bordeaux : Societe bordeauxaise de diffusion de travaux des lettres et sciences humaines, 1969. 290 p.
2. Blau J. L. Men and Movements in American Philosophy. New York, NY : Prentice-Hall, 1952. 403 p.
3. Haskins G. L. Codification of the Law in Colonial Massachusetts: A Study in Comparative Law. *Indiana Law Journal*. 1954. Volume 30, Issue 1. P. 1-17.
4. Miller P. Religion and Freedom of Thought. Freeport, NY : Books for Libraries Press, 1971. 64 p.
5. Miller P. The New England Mind: From Colony to Province. Cambridge, MA : Harvard University Press, 1953. 533 p.
6. Miller P. The New England Mind: The Seventeenth Century. New York, NY : The Macmillan Company, 1939. 528 p.
7. Morison S. E. Builders of the Bay Colony: Massachusetts De Conditibus or the Builders of the Bay Colony Reporting. Boston, MA : Mifflin, 1930. 365 p.
8. Rorty R. The Historiography of Philosophy: Four Genres. *Philosophy in History. Essays on the Historiography of Philosophy* Ed. by R. Rorty, J. B. Schneewind & Q. Skinner. Cambridge, 1984. P. 49-75.
9. Schneider H. W. A History of American Philosophy. New York, NY : Columbia University Press, 1946. 646 p.
10. Schneider H. W. The Puritan Mind. New York, NY : H. Holt and Company, 1930. 301 p.
11. The Colonial Laws of Massachusetts: Reprinted from the Edition of 1660, with the Supplements to 1672: Containing also, the Body of Liberties of 1641. Boston, MA : Printed by Rockwell & Churchill, 1889. 338 p.
12. Trent W. P., Wells B. W. Colonial Prose and Poetry in 3 Volumes. Volume 1. New York, NY : Thomas Y. Crowell & Co, 1901. 287 p.

13. Tyler M. C. *A History of American Literature during the Colonial Time*. New York, NY : G. P. Putnam's Sons, 1897. 292 p.

14. Ward N., Lawrence C. *The Simple Cobler of Aggawam in America* (1647). New York, NY : Scholars' facsimiles & reprints, 1937. 80 p.

REFERENCES

1. Béranger, J. (1969). *Nathaniel Ward (ca. 1578-1652)*. Bordeaux: Societe bordelaise de diffusion de travaux des lettres et sciences humaines, 1969.

2. Blau, J. L. (1952). *Men and Movements in American Philosophy*. New York, NY: Prentice-Hall.

3. Haskins, G. L. (1954). Codification of the Law in Colonial Massachusetts: A Study in Comparative Law. *Indiana Law Journal*, 30: 1-17.

4. Miller, P. (1971). *Religion and Freedom of Thought*. Freeport, NY: Books for Libraries Press.

5. Miller, P. (1953). *The New England Mind: From Colony to Province*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

6. Miller, P. (1939). *The New England Mind: The Seventeenth Century*. New York, NY: The Macmillan Company.

7. Morison, S. E. (1930). *Builders of the Bay Colony*. Boston, MA: Mifflin.

8. Rorty, R. (1984). The Historiography of Philosophy: Four Genres. *Philosophy in History. Essays on the Historiography of Philosophy* (Eds.) R. Rorty, J. B. Schneewind & Q. Skinner. Cambridge.

9. Schneider, H. W. (1946). *A History of American Philosophy*. New York, NY: Columbia University Press.

10. Schneider, H. W. (1930). *The Puritan Mind*. New York, NY: H. Holt and Company.

11. *The Colonial Laws of Massachusetts: Reprinted from the Edition of 1660, with the Supplements to 1672: Containing also, the Body of Liberties of 1641*. (1889). Boston, MA: Printed by Rockwell & Churchill.

12. Trent, W. P., Wells, B. W. (1901). *Colonial Prose and Poetry in three Volumes*. Volume 1. New York, NY: Thomas Y. Crowell & Co.

13. Tyler, M. C. (1897). *A History of American Literature during the Colonial Time*. New York, NY: G. P. Putnam's Sons.

14. Ward, N., Lawrence C. (1937). *The Simple Cobler of Aggawam in America* (1647). New York, NY: Scholars' facsimiles & reprints.